

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-8>

УДК 368:629.7

СУТНІСТЬ, ОСОБЛИВОСТІ ТА СУЧАСНИЙ СТАН АВІАЦІЙНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

ESSENCE, FEATURES AND CURRENT STATE OF AVIATION INSURANCE IN UKRAINE

Аберніхіна Ірина Георгіївна

кандидат економічних наук, доцент,
Інститут промислових та бізнес технологій
Українського державного університету науки і технологій
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0692-1276>

Abernikhina Iryna

Institute of Industrial and Business Technologies
Ukrainian State University of Science and Technologies

Стаття присвячена актуальним питанням визначення сутності категорії «авіаційне страхування». Обґрунтовано, що особливості даного виду страхування пов'язані зі специфічними ризиками, які можуть спричинити катастрофічні для компанії наслідки зі значними збитками внаслідок їх кумулятивного характеру. Проаналізовано та узагальнено сутність поняття «авіаційне страхування» у наукових публікаціях. Доведено, що авіаційне страхування включає комплекс ризиків, що відносяться до кількох галузей страхування. Проаналізовано та зроблено висновок, що страхування авіаційних ризиків в Україні характеризується значною кількістю ліцензованих страховиків, яка є завеликою на нинішньому етапі розвитку авіаційного страхування в нашій країні. Запропоновано, з метою захисту інтересів і страхувальників, і страховиків обмежити їх кількість на державному рівні з урахуванням економічної доцільності та рівня розвитку авіаційного страхування.

Ключові слова: авіаперевезення, авіаційне страхування, особливості авіаційного страхування, комплекс авіаційних ризиків, стан розвитку галузі.

The article deals with the topical issues of determining the essence of the category "aviation insurance" and its features compared to other types of insurance. It is substantiated that features of the relevant insurance are associated with specific risks that can cause catastrophic consequences for the company with significant losses due to their cumulative nature. The author notes that air transport insurance is the largest segment of the aviation insurance market. It is emphasized that aviation belongs to the category of high-risk sectors because of the need to comply with high-grade aviation security (probability of property loss) and flight safety (life, health of service consumers). The essence of the concept "aviation insurance" in scholarly publications is analyzed and summarized. Changes in the classification of aviation insurance under the new Law of Ukraine "On Insurance" are studied. It is proved that aviation insurance includes a set of risks related to several branches of insurance. Studies of the range of insurance products of six insurance companies operating in the specified insurance segment make it possible to state that insurance programs are represented by quite typical insurance products. The author analyzes and concludes that aviation risk insurance in Ukraine is characterized by a variety of licensed insurers, which is too broad at the current stage of aviation insurance development in our country. The article confirms this conclusion by calculating the specific weight of collected insurance premiums by the first twenty insurance companies of the concerned insurance segment. It is substantiated that the activity of the vast majority of insurance companies in the market of compulsory aviation insurance for civil aviation is not economically feasible. They present this type of aviation insurance in the line of their insurance products only for expanding the range. To protect the interests of both policyholders and insurers, it is proposed to shrink them at the state level, considering the economic feasibility and development degree of aviation insurance.

Keywords: air transportation, aviation insurance, features of aviation insurance, complex of aviation risks, industry development level.

Постановка проблеми. Авіація – галузь, оператори якої постійно несуть відповідальність за перевезення величезної кількості пасажирів і вантажів з моменту відправлення до моменту прибуття [1].

Діяльність підприємств авіаційної галузі охоплює такі основні види: здійснення й забезпечення повітряних перевезень (внутрішніх і міжнародних) пасажирів, багажу, вантажів і пошти на комерційній основі; обслуговування повітряного руху, а також обслуговування повітряних суден, пасажирів, багажу, вантажів і пошти на аеродромах і в аеропортах; проведення авіаційних робіт для забезпечення потреб громадян та юридичних осіб, зокрема виконуваних в повітряному просторі іноземних держав, і діяльність із забезпечення авіаційних робіт.

Авіація належить до категорії високо ризикових галузей діяльності як з огляду на необхідність дотримання високого рівня авіаційної безпеки (імовірність втрати майна), так й безпеки польотів (життя, здоров'я споживачів послуг). Одним із методів компенсації ризиків діяльності підприємств авіаційної галузі є авіаційне страхування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням окремих аспектів зазначеної проблеми займаються сучасні українські науковці та дослідники, зокрема теоретичні аспекти авіаційного страхування розкрито у дослідженнях Слободянюк О.В., Орлова В.М., сучасний стан та перспективи розвитку авіаційного страхування в Україні розкрито у публікаціях та дослідженнях Світличної О.С., Балабанової Г.П., Герасименко І.М., Задерака Д.М; правовим аспектам авіаційного страхування присвячено публікації Гаврилішина А.П.; питання регулювання страхового підприємництва в Україні досліджує у своїх наукових публікаціях Тимчак М.В.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідження наукових публікацій свідчить, що в наявних дослідженнях недостатньо висвітлено сучасний стан розвитку та практичний аспект авіаційного страхування в Україні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження сутності та особливостей авіаційного страхування, його класифікація відповідно до нового Закону України «Про страхування», а також аналіз страхових продуктів при авіаційному страхуванні, що пропонуються страховими компаніями в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Страхування авіаперевезень є най-

більшим сегментом ринку авіаційного страхування. Існують також суміжні сегменти ринку, які включають в себе відповідальність виробників планерів, двигунів і інших авіакомпонентів за якість продукції, що випускається, а також страхування аеропортів, пов'язаних з їх функціонуванням навігаційних послуг. Крім цього, авіаційне страхування включає в себе авіацію загального призначення, «господарську авіацію» (реактивні і турбогвинтові літаки бізнес класу), також як і ряд специфічних сегментів авіаринку, таких як вертольоти, і більш рідкісних літаків, призначених для розпилення добрив і гасіння лісових пожеж. Додатково до цього існує зростаючий ринок космічного страхування, що покриває ракетні запуски і орбітальні польоти [2, с. 144].

У 2021 році пасажирські та вантажні перевезення здійснювали 28 українських авіакомпаній. Пасажирські перевезення здійснювали 16 українських авіакомпаній, водночас майже 93% загальних обсягів забезпечили чотири провідні вітчизняні 4 авіакомпанії – «Міжнародні авіалінії України», «СкайАп», «Азур Ейр Україна» та «Роза вітрів». Слід зазначити, що п'яту позицію за обсягами пасажирських перевезень посіла авіакомпанія «Біз Ейрлайн», яка почала виконувати польоти у березні 2021 року. Упродовж року розпочато виконання міжнародних регулярних пасажирських рейсів українськими авіаперевізниками за 23 новими маршрутами, іноземними авіаперевізниками – за 28 новими маршрутами. Відповідно до затвердженого розкладу руху регулярні польоти до 42 країн світу здійснювали 9 вітчизняних авіаперевізників. Кількість пасажирів, які скористались послугами українських авіакомпаній на міжнародних рейсах упродовж 2021 року зросла порівняно з попереднім роком вдвічі та досягла 2608,9 тис. осіб. При цьому процент пасажирського завантаження міжнародних регулярних рейсів українських авіакомпаній збільшився на 6,2% та склав 75,2%. На відміну від міжнародних регулярних перевезень, де поки ще має місце часткове відновлення (36,6% від обсягів 2019 року), сектор міжнародних нерегулярних перевезень українських авіакомпаній повністю відновився та демонстрував високі темпи зростання. Так, за підсумками 2021 року 13-ма авіакомпаніями на міжнародних рейсах на нерегулярній основі перевезено 6013,4 тис. пасажирів, що вдвічі більше, ніж за попередній рік, а також на 10,9% перевищує показник 2019 року. Водночас майже 94% таких перевезень припадає

на долю чотирьох зазначених вище провідних українських авіакомпаній. Комерційні рейси українських та іноземних авіаперевізників упродовж року обслуговували 19 українських аеропортів та аеродромів. Пасажиропотік у 2021 році склав 16221 тис. пасажирів, що на 87,2% перевищує результат 2020 року та становить дві третини від аналогічного показника 2019 року. Поштовантажопотоки через аеропорти України зросли на 21,1% та становили 63,2 тис. тонн [3, с. 3–4].

Визначення категорії «авіаційне страхування» законодавчо не закріплене. Але у наукових публікаціях автори висловлюють власне бачення сутності цієї категорії (таблиця 1).

Авіаційне страхування має свої особливості у порівнянні з іншими видами страхування. Вони пов'язані зі специфічними, відмінними від інших видів майна, ризиками, які можуть спричинити катастрофічні для компанії наслідки зі значними збитками, що носять кумулятивний характер. Тому авіаційне страхування тісно пов'язане зі світовим ринком страхування та перестраховування і регулюється як національним, так і міжнародним правом [4, с. 25].

Згідно Закону України «Про страхування» [5], авіаційне страхування відноситься до 1, 5, 11 та/або 13 класу страхування (таблиця 2).

У зв'язку з прийняттям у листопаді 2021 року нового Закону України «Про страхування», внесено зміни у ст. 117 Повітряного Кодексу України, якими зазначено, що суб'єкти авіаційної діяльності зобов'язані укладати договори страхування ризиків цивільної авіації за класами страхування 1, 5, 11 та/або 13, визначеними статтею 4 Закону України «Про страхування» [5]. Порядок та умови здійснення страхування ризиків цивільної авіації визначаються уповноваженим органом з питань цивільної авіації за погодженням з Національним банком України.

Авіаційне страхування включає комплекс ризиків, що відносяться до кількох галузей страхування (рисунки 1).

Майнове страхування поширюється на такі об'єкти страхування повітряні судна (повна втрата (загибель) повітряного судна або пошкодження окремих його частин, систем та елементів конструкції під час руління, у повітрі чи на землі).

Страхування відповідальності, яка виникає внаслідок використання повітряного судна (у тому числі відповідальності перевізника) перед третіми особами.

Важливим видом при авіаційному страхуванні є особисте страхування в частині страхування від нещасних випадків. У вітчизняній

Таблиця 1

Сутність поняття «авіаційне страхування» у наукових публікаціях

Автор/джерело	Характеристика поняття
Авіаційне страхування [6]	Страхування ризиків, пов'язаних із використанням авіаційної та космічної техніки. Іноді страхування космічних ризиків виділяється в окремий вид. До авіаційного страхування належить: страхування літаків, вертольотів та іншої авіаційної техніки від пошкодження й знищення; страхування відповідальності перед пасажирами і третіми особами за шкоду, заподіяну їх здоров'ю та майну; страхування відповідальності власників повітряних суден як роботодавців; страхування власників аеропортів; страхування втрати прибутку внаслідок неможливості експлуатувати авіаційні транспортні засоби в результаті аварії тощо.
Світлична О.С. [7, с. 354]	Під авіаційним страхуванням будемо розуміти загальну назву комплексу майнового, особистого страхування та страхування відповідальності, яка впливає з експлуатації повітряного транспорту і захищає майнові інтереси юридичних та фізичних осіб у разі настання певних подій, визначених договором страхування або законодавством
Слободянюк О.В., Орлов В.М. [8, с. 165]	Авіаційним страхуванням прийнято називати комплекс майнового та особистого страхування осіб у разі настання певних подій, визначених договором страхування або чинним законодавством. Авіаційне страхування в Україні є обов'язковим.
Герасименко І.М., Задерака Д.М. [9, с. 147]	Авіаційне страхування є одним із видів транспортного страхування від небезпек, що виникають на повітряних шляхах сполучення у зв'язку з перевезенням пасажирів чи вантажобагажу.
Гаврилішин А.П. [10, с. 226–227]	Авіаційне страхування впливає з експлуатації повітряного транспорту і спрямоване на захист майнових інтересів у разі настання певних подій, що передбачено положеннями законодавства або безпосередньо договору страхування.

Джерело: узагальнено автором на основі дослідження наукових публікацій [6; 7; 8; 9; 10]

Таблиця 2

Класифікація авіаційного страхування відповідно до нового Закону України «Про страхування»

Види страхування	Класи страхування	
Авіаційне страхування цивільної авіації	Страхування від нещасного випадку (у тому числі на випадок виробничої травми та професійного захворювання)	1
Страхування повітряного транспорту Авіаційне страхування цивільної авіації	Страхування повітряних суден	5
Авіаційне страхування цивільної авіації	Страхування відповідальності, яка виникає внаслідок використання повітряного судна (у тому числі відповідальності перевізника)	11
Авіаційне страхування цивільної авіації	Страхування іншої відповідальності (ніж передбачена класами 10, 11, 12)	13

Джерело: [5]

практиці страхування від нещасних випадків відноситься до ризикових видів страхування, метою якого є страховий захист громадян на випадок втрати здоров'я або смерті внаслідок нещасного випадку. При авіаційному страхуванні це страхування членів екіпажу, авіаційного персоналу, працівників замовника під час виконання авіаційних робіт, осіб, які мають право перебувати на борту на законних підставах без придбання квитка.

Страхування авіаційних ризиків в Україні характеризується значною кількістю ліцензованих страховиків, яка є завеликою на нинішньому етапі розвитку авіаційного страхування.

Це підтверджується даними, наведеними в таблиці 3 та на рисунку 2.

Найбільшими страховими компаніями з обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації за 9 місяців 2021 року були «UNIVERSALNA» з питомою вагою в загальній сумі зібраних премій 51,35%, далі з великим відривом йде «МОТОР-ГАРАНТ» – 13,79%, й з практично 50 відсотковим відривом від «МОТОР-ГАРАНТ» йде «UPSK» – 7,96% (таблиця 3).

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Рис. 1. Ризики авіаційного страхування за класами

Джерело: розроблено автором

Таблиця 3

**Рейтинг страхових компаній з обов'язкового авіаційного страхування
цивільної авіації за 9 місяців 2021 року**

Місце в рейтингу	Страхова компанія	Премії, тис. грн.	Питома вага в загальній сумі зібраних премій
1	UNIVERSALNA	150539	51,35
2	МОТОР-ГАРАНТ	40418	13,79
3	UPSK	23344	7,96
4	ТАС СГ	21743	7,42
5	УСГ	11572	3,95
6	PZU УКРАЇНА	11536	3,93
7	УЛЬТРА	10960	3,74
8	ІНГО	10602	3,62
9	ВУСО	4863	1,66
10	АСКА	1409	0,48
11	БРОКБІЗНЕС	1401	0,48
12	ГАРДІАН	995	0,34
13	ALLIANZ УКРАЇНА	956	0,33
14	ОМЕГА	920	0,31
15	ІННОВАЦІЙНИЙ СТРАХОВИЙ КАПІТАЛ	776	0,26
16	ЄВРОІНС УКРАЇНА	652	0,22
17	ВАН КЛІК	205	0,070
18	ОРАНТА	102	0,035
19	УНІКА	100	0,034
20	ТЕКОМ	77	0,026
	ВСЬОГО	293169	100

Джерело: [11]

На 10 місці в рейтингу стоїть «АСКА» питома вага якої в даному виді страхування менша 1%.

Таким чином, рівень розвитку авіаційної галузі на сьогодні не має потреби в такій кількості страховиків.

Більш менш пропорційна ситуація в сегменті страхування Авіа КАСКО (таблиця 4 та рисунок 3).

Найбільшими страховими компаніями на цьому сегменті ринку були «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ» з питоною вагою в загальній сумі зібраних премій 26,96%, «UPSK» – 22,93%, «ІНГО» – 17,36%, «БРОКБІЗНЕС» – 14,76% та «PZU УКРАЇНА» – 10,87% (таблиця 4, рисунок 3).

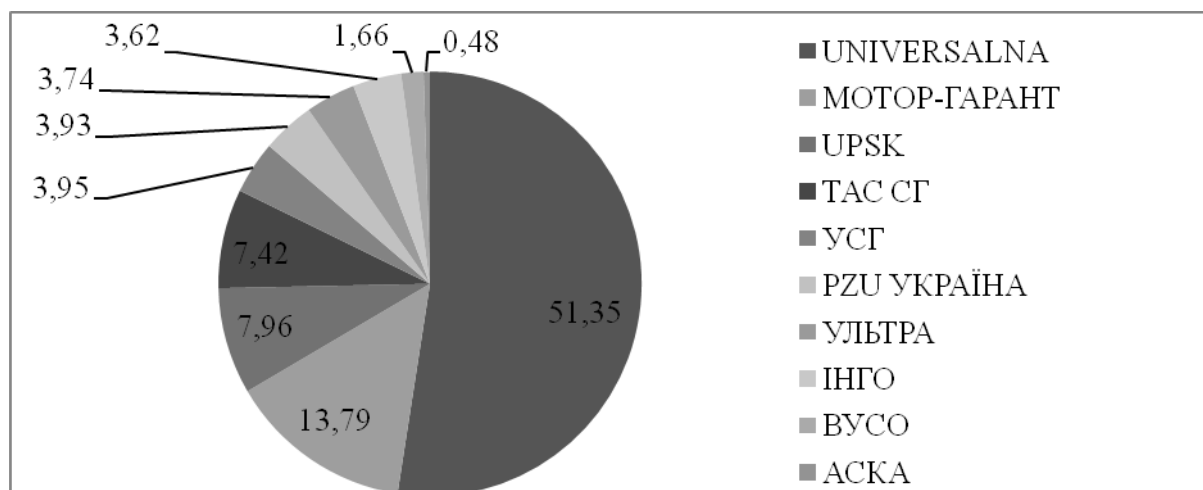

Рис. 2. Питома вага в загальній сумі зібраних премій преших Топ 10 страхових компаній з обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації за 9 місяців 2021 року

Таблиця 4

Рейтинг страхових компаній з Авіа КАСКО за 9 місяців 2021 року

Місце в рейтингу	Страхова компанія	Премії, тис. грн.	Питома вага в загальній сумі отриманих премій
1	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	1076	26,96
2	UPSK	915	22,93
3	ІНГО	693	17,36
4	БРОКБІЗНЕС	589	14,76
5	PZU УКРАЇНА	434	10,87
6	ІННОВАЦІЙНИЙ СТРАХОВИЙ КАПІТАЛ	227	5,69
7	АСКА	29	0,73
8	UNIVERSALNA	28	0,70
	ВСЬОГО	3991	100

Джерело: [12]

Таблиця 5

Страхові продукти при авіаційному страхуванні, що пропонуються страховими компаніями в Україні

Страхові продукти	Страхові компанії, що пропонують
1	2
<i>Страхування малої авіації (страхування авіації для фізичних осіб)</i>	
Страхування повітряних суден	ПрАТ «УВСК», СК «ТЕКОМ»
Страхування відповідальності власників малої авіації: відповідальність експлуатанта або власника повітряних суден авіації загального призначення, у тому числі легких, надлегких, аеростатичних та аматорських повітряних суден, за шкоду, заподіяну третім особам; члени екіпажу повітряного судна та іншого авіаційного персоналу; особи, які мають право перебувати на борту повітряного судна на законних підставах без придбання квитків.	ПрАТ «УВСК», СК «ТЕКОМ»
<i>Страхування авіаційних ризиків юридичних осіб</i>	
Страхування повітряних суден (цивільних повітряних суден, КАСКО ПС)	ПрАТ «УВСК», АТ СК «БУСІН», ПрАТ «СК «ВЕЛТЛІНЕР», UNIVERSALNA, Allianz Україна, СК «Мотор-Гарант»
Страхування відповідальності: власника повітряного транспорту (включаючи відповідальність перевізника)	ПрАТ «УВСК», АТ СК «БУСІН», ПрАТ «СК «ВЕЛТЛІНЕР», UNIVERSALNA, Allianz Україна, СК «Мотор-Гарант»
експлуатанта цивільного повітряного судна комерційної авіації за шкоду, заподіяну третім особам	
авіаційного перевізника за шкоду, заподіяну пасажиром, багажу, вантажу і пошти	
розробників, виробників цивільної авіаційної техніки, організацій з технічного обслуговування, що мають право проводити випробувальні польоти, за шкоду, заподіяну третім особам	ПрАТ «УВСК», АТ СК «БУСІН», ПрАТ «СК «ВЕЛТЛІНЕР», UNIVERSALNA, Allianz Україна, СК «Мотор-Гарант»
навчального закладу під час виконання навчально-тренувальних польотів за шкоду, заподіяну третім особам	
страхування відповідальності експлуатанта аеропорту (аеродрому, вертодрому, постійного злітно-посадкового майданчика) та сертифікованих суб'єктів наземного обслуговування за шкоду, заподіяну третім особам	

1	2
страхування відповідальності організацій, що надають послуги з аеронавігаційного обслуговування, за шкоду, заподіяну третім особам	ПрАТ «УВСК», АТ СК «БУСІН», ПрАТ «СК «ВЕЛТЛІНЕР», UNIVERSALNA, Allianz Україна, СК «Мотор-Гарант»
члени екіпажу повітряного судна та іншого авіаційного персоналу	
особи, які мають право перебувати на борту повітряного судна на законних підставах без придбання квитків	
працівники замовника авіаційних робіт, працівники інших організацій, задіяні у виконанні авіаційних робіт, та особи, які забезпечують технологічний процес під час виконання авіаційних робіт	
Страхування від нещасних випадків:	ПрАТ «УВСК», Allianz Україна, UNIVERSALNA
членів екіпажу повітряного судна та іншого авіаційного персоналу	
працівників замовника авіаційних робіт, працівників інших організацій, задіяних у виконанні авіаційних робіт, та осіб, які забезпечують технологічний процес під час виконання авіаційних робіт	
осіб, які мають право перебувати на борту повітряного судна на законних підставах без придбання квитків	

Джерело: систематизовано автором на основі аналізу інформації офіційних сайтів страхових компаній

Отже, діяльність переважної більшості страхових компаній на ринку з обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації є економічно не доцільною. Даний вид авіаційної страхування представлений в лінійці їх страхових продуктів лише з метою розширення асортименту.

Дослідження асортименту страхових продуктів 6 страхових компаній, що діють на зазначеному сегменті страхування, дають змогу констатувати, що програми страхування представлені досить типовими страховими продуктами (таблиця 5).

Висновки із цього дослідження і дальші перспективи в цьому напрямку. Авіаційне страхування має свої особливості у порівнянні з іншими видами страхування і включає комплекс ризиків, що відносяться до кількох галузей страхування: майнове, особисте, відповідальності.

Страхування авіаційних ризиків в Україні характеризується значною кількістю ліцензованих страховиків, яка є завеликою на нинішньому етапі розвитку авіаційного страхування, а програми страхування в різних страхових компаніях представлені досить типовими страховими продуктами.

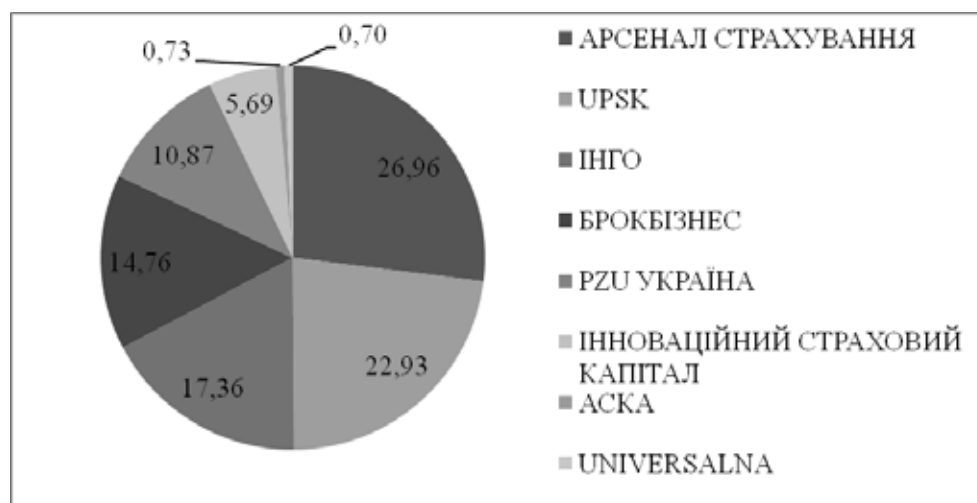

Рис. 3. Питома вага в загальній сумі зібраних премій преших Топ 8 страхових компаній з Авіа КАСКО за 9 місяців 2021 року

На даному етапі розвитку авіаційної галузі авіаційне страхування у нашій країні під силу лише великим професійним страховикам, які мають договори перестраховування з іноземними перестраховальниками.

Тому, з метою захисту інтересів і страховальників, і страховиків їх кількість необхідно обмежити на державному рівні з урахуванням економічної доцільності та рівня розвитку авіаційного страхування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Страхування авіаційних ризиків. Aon. *Better Decisions – Commercial Risk – Health – Reinsurance – Wealth*. Aon. URL: <https://www.aon.com/ukraine/solutions/risk-insurance-solutions/aviation-risk-insurance.jsp> (дата звернення: 12.05.2022).
2. Заєць О. М. Глобалізація міжнародних економічних відносин та її вплив на інститут обов'язкового авіаційного страхування ризиків в Україні. URL: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/31643/1/Заєць%20О.М..pdf> (дата звернення: 11.05.2022).
3. Звіт про діяльність Державної авіаційної служби України за 2021 рік. Київ, 2022. 20 с. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2021/zvit-derjavia-2021.pdf> (дата звернення: 11.05.2022).
4. Балабанова Г. Авіаційне страхування як чинник розвитку авіаційної галузі України у світовому господарстві. URL: <https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/53172/1/Балабанова%20Г.П.%20авіаційне%20страхування.pdf> (дата звернення: 10.05.2022).
5. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення: 11.05.2022).
6. Страхові поняття та терміни. *Страхова компанія "Еталон"*. URL: http://www.etalon.ua/help_client/terms/ (дата звернення: 12.05.2022).
7. Світлична О. Сучасний стан та перспективи розвитку авіаційного страхування в Україні. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2012. № 1. С. 351–360.
8. Слободянюк О.В., Орлов В.М. Авіаційне страхування: теоретичний аспект. *Abstracts II International scientific-practical conference «FINANCE: THEORY AND PRACTICE»* : 3б. наук. пр., м. Київ. Київ, 2021. С. 165–168.
9. Герасименко І.М., Задерака Д.М. Сучасний стан та проблеми розвитку авіаційного страхування в Україні. *Abstracts II International scientific-practical conference «FINANCE: THEORY AND PRACTICE»* : 3б. наук. пр., м. Київ. Київ, 2021. С. 147–149.
10. Гаврилішин А. Правове регулювання авіастрахування в Україні. *Сучасне право в епоху соціальних змін* : Матеріали XI Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 26 лют. 2021 р. С. 226–228.
11. Рейтинг страхових компаній України – ТОП 100 – Фориншурер. *Фориншурер – страхування в Україні. Новості страхування. Рейтинг страхових компаній*. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife> (дата звернення: 12.05.2022).
12. Авіа КАСКО – рейтинг страхових компаній України за 9 місяців 2021 р. – ТОП 100 – фориншурер. *Фориншурер – страхування в Україні. Новості страхування. Рейтинг страхових компаній*. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/21/9/50> (дата звернення: 12.05.2022).

REFERENCES:

1. Strakhuvannia aviatsiinykh ryzykiv [Aviation risk insurance]. Retrieved from <https://www.aon.com/ukraine/solutions/risk-insurance-solutions/aviation-risk-insurance.jsp>.
2. Zaiets O.M. (n.d.) *Hlobalizatsiia mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn ta yii vplyv na instytut oboviazkovooho aviatsiinooho strakhuvannia ryzykiv v Ukraini* [Globalization of international economic relations and its impact on the institution of compulsory aviation risk insurance in Ukraine]. Retrieved from: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/31643/1/Заєць%20О.М..pdf> (in Ukrainian)
3. Zvit pro diialnist Derzhavnoi aviatsiinoi sluzhby Ukrainy za 2021 rik [Report on the activities of the State Aviation Service of Ukraine for 2021]. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2021/zvit-derjavia-2021.pdf>
4. Balabanova H. (n.d.) *Aviatsiine strakhuvannia yak chynnyk rozvytku aviatsiinoi haluzi Ukrainy u svitovomu hospodarstvi* [Aviation insurance as a factor in the development of the aviation industry of Ukraine in the world economy]. Retrieved from: <https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/53172/1/Балабанова%20Г.П.%20авіаційне%20страхування.pdf> (in Ukrainian)
5. Pro strakhuvannia: Zakon Ukrainy (2021) [Law of Ukraine on November 18, 2021 № 1909-IX]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>

6. Strakhovi poniattia ta termyny [Insurance Concepts and Terms]. Retrieved from: http://www.etalon.ua/help_client/terms/
7. Svitlychna O. (2012) Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku aviatsiinoho strakhuvannia v ukraini [Current state and prospects of aviation insurance development in Ukraine]. *Socio-Economic Research Bulletin*, 1, 351–360. Retrieved from: http://vsed.oneu.edu.ua/files/full/1_44_2012/351-360.pdf (in Ukrainian)
8. Slobodianiuk O.V., Orlov V.M. (2021) Aviatsiine strakhuvannia: teoretychnyi aspekt [Aviation insurance: theoretical aspect]. Abstracts II International scientific-practical conference «FINANCE: THEORY AND PRACTICE». Kyiv, pp. 165–168. (in Ukrainian)
9. Herasymenko I.M., Zaderaka D.M. (2021) Suchasnyi stan ta problemy rozvytku aviatsiinoho strakhuvannia v Ukraini [Current state and problems of aviation insurance development in Ukraine]. Abstracts II International scientific-practical conference «FINANCE: THEORY AND PRACTICE». Kyiv, pp. 147–149. (in Ukrainian)
10. Havrylishyn A. (2021) Pravove rehuliuвання aviastrakhuvannia v Ukraini [Legal regulation of aviation insurance in Ukraine]. *Suchasne pravo v epokhu sotsialnykh zmin: Materialy XI Mizhnar. naukovo-prakt. konf. – XI International Scientific Conference «MODERN LAW IN THE ERA OF SOCIAL TRANSFORMATION»*. Kyiv, February 26 th, 2021 (pp. 226–228). (in Ukrainian)
11. Reitynh strakhovykh kompanii Ukrainy [Rating of insurance companies of Ukraine]. Retrieved from: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife>
12. Avya KASKO – reitynh strakhovykh kompanii ukrainy za 9 mesiatsev 2021 h. [Avia CASCO – rating of insurance companies of Ukraine for 9 months of 2021]. Retrieved from: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/21/9/50>